
PASIŪLYMAS DĖL TEISĖS AKTO GALIMŲ PATAISŲ

Vytautas Kabaila <vytautas.kabaila@gmail.com>

2020 m. gruodžio 11 d. 16:07

Kam: info@am.lt

Cc: Audronė Rimkevičienė <Rimkeviene.Audrone@slk.lt>, Dainora Samčenkienė <samcenkiene.dainora@slk.lt>, Elvyra Užkuraitienė <elvyrauz42@gmail.com>

Laba diena,

2020 m. gruodžio 11 d. teikiame (siunčia elektroniniu paštu) pasiūlymą dėl teisės aktų, susijusių su nuotekų išleidimu į centralizuotąsias nuotekų surinkimo sistemas ir nuotekų tvarkymu, pataisų (toliau – Pasiūlymas).

Pasiūlymą parengė ir pasirašė trys Šiaulių miesto nevyriausybinės organizacijos - Šiaulių miesto savivaldybės gyventojų asociacija „Visuomeninės iniciatyvos“, asociacija „Lieporių bendruomenės centras“ ir viešoji įstaiga „Šiaurės Lietuvos kolegija“.

Siunčiamame rašte išdėstytas Pasiūlymas iš viešojo valdymo srities „Gero valdymo principų taikymas ir demokratijos plėtra“ ir teikiamas įgyvendinant projektą „NVO sinergija: skaidrus viešasis valdymas“ (paraiškos kodas 10.1.2-ESFA-K-917-03-0015).

Siunčiamame rašte išdėstytas viešojo valdymo Pasiūlymas, teikiamas įgyvendinant projektą „NVO sinergija: skaidrus viešasis valdymas“ (paraiškos kodas 10.1.2-ESFA-K-917-03-0015).

Pasiūlymu (žr. pridėtus dokumentus Microsoft Office Word ir PDF formatais) siekiama teigiamų teisinio reglamentavimo pokyčių, kurie būtų įtvirtinti *Geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo viešosios sutarties standartinių sąlygų apraše ir Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatyme*, kaip teisės aktuose, reglamentuojančiuose nuotekų išleidimą ir tvarkymą, sutartinius santykius tarp nuotekų tvarkytojo ir nuotekas į centralizuotąsias nuotekų priėmimo sistemas išleidžiančio abonento.

Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 8 straipsnio 2 ir 9 punktų nuostatomis teikiame Pasiūlymą, o informaciją apie Pasiūlymo gavimo fakto patvirtinimą, jo nagrinėjimo eigą bei priimamus sprendimus, susijusius su Pasiūlymu, pageidaujame gauti elektroniniu paštu vytautas.kabaila@gmail.com. Būtume dėkingi, jeigu, svarstant Ministerijoje Pasiūlymą, pakviestumėte svarstymuose dalyvauti ir mūsų organizacijų atstovus. Tikėdamiesi tolesnio efektyvaus bendradarbiavimo,

Pasiūlymą rengusios darbo grupės įgaliotas atstovas,
Šiaulių miesto savivaldybės gyventojų asociacijos
„Visuomeninės iniciatyvos“ pirmininkas
Vytautas Kabaila

Šiaulių miesto savivaldybės gyventojų asociacija „Visuomeninės iniciatyvos“:
Krymo g. 8-22, LT-78255 Šiauliai; tel.: (8 41) 453 555, 8 698 88877; vytautas.kabaila@gmail.com; kodas 303249337

Asociacija „Lieporių bendruomenės centras“:
Tilžės g. 50-47, LT-78174 Šiauliai; tel.: (8 41) 452138, 8 672 26173; elvyrauz42@gmail.com; kodas 145822670

Viešoji įstaiga „Šiaurės Lietuvos kolegija“:
Tilžės g. 22, LT-78243 Šiauliai; tel.: 8 687 46 855; samcenkiene.dainora@slk.lt; rimkeviciene.audrone@slk.lt; kodas 111966571

2020 m. gruodžio 11 d.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai
A. Jakšto g. 4, LT-01105 Vilnius

Pasiūlymas dėl teisės aktų, susijusių su nuotekų išleidimu į centralizuotąsias nuotekų surinkimo sistemas ir nuotekų tvarkymu, pataisų

Viešoji įstaiga Šiaurės Lietuvos kolegija, kaip pareiškėjas, įgyvendina Europos socialinio fondo agentūros finansuojamą projektą „NVO sinergija: skaidrus viešasis valdymas“ (Nr. 10.1.2.-ESFA-K-917-03-0015).

Viena iš projekto veiklų – pasiūlymo iš viešojo valdymo srities, apimančios demokratiją ir gerą valdymą, parengimas ir pateikimas kompetentingai valstybės ar savivaldybės institucijai.

Šią veiklą kartu su pareiškėju, kaip projekto partneriai, vykdo Šiaulių miesto savivaldybės gyventojų asociacija „Visuomeninės iniciatyvos“ ir asociacija „Lieporių bendruomenės centras“.

Parengėme ir teikiame pasiūlymą, susijusį su Geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo viešosios sutarties standartinių sąlygų aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. sausio 31 d. nutarimu Nr. 126 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. rugsėjo 10 d. nutarimo Nr. 990 redakcija), 67 punkto galimomis pataisomis, taip pat siūlomais Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo (2006 m. liepos 13 d. Nr. X-764, suvestinė redakcija nuo 2019-05-02 iki 2020-12-31) pakeitimais.

Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugos yra viešosios paslaugos, lemiančios aplinkos ir žmonių gyvenimo kokybę, kas būtent ir sąlygojo pasirinktos temos aktualumą. Todėl visų pirma vykdant projektą nuspręsta paanalizuoti esamą teisinį reglamentavimą ir jo sąlygotą aplinkosauginę situaciją nuotekų tvarkymo sektoriuje. Tam pasitelkta Valstybės kontrolės parengta 2020 m. lapkričio 19 d. valstybinio audito ataskaita „Vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas“.

Ataskaitoje nurodoma, kad, Aplinkos apsaugos agentūros pateiktais duomenimis, kasmet į gamtinę aplinką 2014 – 2019 metais buvo išleidžiama vidutiniškai 164,6 mln. m³ centralizuotai tvarkomų komunalinių nuotekų. Iš jų vidutiniškai 39,8 mln. m³ (24,2 proc.) buvo išleistos neišvalytos iki nustatytų reikalavimų arba nevalytos.

Aplinkos apsaugos departamentas, tikrindamas komunalinių nuotekų tvarkytojus, nustatė, kad 70 proc. visų pažeidimų sudaro atvejai, kai tvarkytojas į gamtinę aplinką išleidžia iki nustatytų reikalavimų neišvalytas nuotekas, 16 proc. sudaro atvejai, kai į aplinką išleidžiamos nevalytos

nuotekos, 14 proc. – kai nustatomi kiti tvarkymo pažeidimai, pvz.: nuotekų linijos užsikimšimas, nuotekų kaupimo rezervuarų ir septikų įrengimo, eksploataavimo, nuotekų apskaitos pažeidimai.

Taip pat pažymima, kad dalis įmonių nuotekų neišvalė trejus ir daugiau metų, jos buvo išleidžiamos į vandens telkinius, kurių būklė bent vienoje atkarpoje neatitiko geros būklės reikalavimų.

Ataskaitoje analizuojamas pavyzdys, kuomet ūkio subjektas A viršija leidime nustatytą leidžiamą bendrojo azoto vidutinę metinę koncentraciją nuotekose 15 mg/l. Valstybės kontrolė analizuoja nuotekų tvarkymo apskaitos metines ataskaitas, kuriose metinė tarša bendruoju azotu 2014 m. nurodyta 15,82 mg/l (1,05 karto didesnė), 2015 m. – 34,78 mg/l (2,32 karto didesnė), 2016 m. – 21,34 mg/l (1,42 karto didesnė), 2017 m. – 22,56 mg/l (1,5 karto didesnė), 2018 m. – 21,92 mg/l (1,46 karto didesnė). Atitinkamai Valstybės kontrolė daro išvadas, kad ūkio subjektas nepakankamai išvalytas nuotekas leidžia į Nevėžį, kurio būklė 4 atkarpose iš 5 klasifikuojama kaip neatitinkanti geros.

Ataskaitoje konstatuojama, kad centralizuotai tvarkomos komunalinės nuotekos 62 proc. analizuotų atvejų iki nustatytų reikalavimų buvo neišvalytos dėl netinkamų, pasenusių ar nepakankamo pajėgumo valymo įrenginių, 10 proc. atvejų – dėl nuotekų surinkimo sistemų trūkumo. Paviršinės nuotekos 56 proc. analizuotų atvejų iki nustatytų reikalavimų buvo neišvalytos dėl neįrengtų valymo įrenginių, dėl jų sutrikimų (12 proc.). Trečdaliu visų atvejų (28 proc. komunalinių ir 32 proc. paviršinių) neišvalymo priežastys nebuvo pateiktos.

Valstybės kontrolė nurodo, kad Lietuvoje tik 53 proc. vandens telkinių yra geros būklės. Net jų būklei neatitinkant geros būklės reikalavimų, į juos dar buvo leidžiamos nepakankamai išvalytos nuotekos.

Ataskaitoje konstatuojama, kad iki nustatytų reikalavimų 2019 m. buvo išvalyta apie 71 proc. centralizuotai surenkamų komunalinių ir 11 proc. paviršinių nuotekų. Per 6 metus komunalinių nuotekų išvalymas sumažėjo 22 proc., paviršinių – 3 proc. Todėl gali būti nepasiekti Vandenių srities plėtros 2017 – 2023 m. programoje numatyti tiek komunalinių, tiek paviršinių nuotekų išvalymo 2023 metų tikslai.

2014 metais iki nustatytų reikalavimų buvo neišvaloma 7 proc. centralizuotai surinktų komunalinių nuotekų, bet nuo 2015 metų – apie 28 proc. jų į gamtinę aplinką buvo išleidžiamos nepakankamai išvalytos.

Valstybės kontrolė nurodo, kad valymo pasikeitimus daugiausia lėmė tai, kad nuo 2015 metų uždaroji akcinė bendrovė „Vilniaus vandenys“ į gamtinę aplinką išleidžia iki nustatytų reikalavimų neišvalytas ar nevalytas nuotekas. Jeigu būtų buvęs užtikrintas tinkamas Vilniaus miesto nuotekų išvalymas, bendras 2014 – 2015 metų tinkamai išvalytų nuotekų kiekis siektų 95 proc. Viena priežastis – nepakankami jų valymo pajėgumai.

Nuotekas tvarkantys ūkio subjektai moka taršos mokestį už į gamtinę aplinką išleistas nuotekas. Išleidimas apmokestinamas pagal išleistus teršalus, pvz., už išleistą toną bendrojo azoto nustatytas 201 Eur mokestis (nuo 2021 m. mokestinio laikotarpio didinamas iki 600 Eur), už toną biocheminio deguonies (BDS₇) – 256 Eur (nuo 2021 m. mokestinio laikotarpio didinamas iki 500 Eur). Neišvalius nuotekų iki nustatytų reikalavimų, mokamas didesnio tarifo mokestis: viršijus bendrojo azoto normas – 5 kartus didesnis, BDS₇ – 10 kartų, kitų I-V grupės medžiagų indeksavimas gali siekti ir iki 100 kartų.

Kaip konstatavo valstybės kontrolieriai, **sistema neskatinama imtis priemonių ir investuoti į nuotekų išvalymą.**

Valstybės kontrolė, vertindama Aplinkos apsaugos agentūros pateiktus duomenis apie paviršinių nuotekų valymo infrastruktūrą, nurodo, kad valymo įrenginiai įrengti tik 36 proc. paviršinių nuotekų išleistuvų ir šis procentas nuo 2014 m. nekinta. Nepiečiant šios infrastruktūros, nesudaromos prielaidos įgyvendinti strateginiuose planavimo dokumentuose numatytus tikslus.

Ataskaitoje pateikiami paviršinių nuotekų tvarkymo trys pavyzdžiai.

Uždaroji akcinė bendrovė „Kauno vandenys“ 2014 – 2019 m. išleido 27 486,2 tūkst. m³ paviršinių nuotekų per 106 išleistuvus, iš kurių nė vienuose nebuvo valymo įrenginių. Remiantis agentūros duomenimis, 563,7 tūkst. m³ paviršinių nuotekų viršijo nustatytas normas.

Uždaroji akcinė bendrovė „Grinda“ 2014 – 2019 m. išleido 51 255,6 tūkst. m³ paviršinių nuotekų per 112 išleistuvų, iš kurių tik 4-uose buvo valymo įrenginiai. Nustatytas normas viršijo 11 736,5 tūkst. m³ paviršinių nuotekų.

Akcinė bendrovė „Klaipėdos vanduo“ 2014 – 2019 m. išleido 55 174,7 tūkst. m³ paviršinių nuotekų per 29 išleistuvus, iš kurių nė viename nebuvo valymo įrenginių. Nustatytas normas viršijo 6 460,0 tūkst. m³ paviršinių nuotekų.

Ataskaitoje nurodoma, kad pagal Aplinkos apsaugos agentūrai pateiktas ataskaitas kasmet vidutiniškai 1,5 mln. m³ (12 proc.) ūkio subjektų individualiai tvarkomų nuotekų išleidžiamos nevalytos ar neišvalytos iki nustatytų reikalavimų.

Aplinkos apsaugos ir taršos prevencijos veiklos efektyvumo ir rezultatyvumo audito metu Valstybės kontrolė vertino, kaip 30 pasirinktų ūkio subjektų individualiai tvarko nuotekas, nustatyta, kad 10 jų nuotekų iki nustatytų reikalavimų neišvalė trejus ir daugiau metų. Jos buvo išleidžiamos į 5 vandens telkinius, kurių būklė bent vienoje atkarpoje neatitiko geros būklės reikalavimų.

Ataskaitoje pateikiami iki nustatytų reikalavimų neišvalytų individualiai tvarkomų nuotekų išleidimo į aplinką du pavyzdžiai.

Leidime numatyta, kad ūkio subjektui E leidžiama amonio azoto (NH₄-N) vidutinė metinė tarša nuotekose 5 mg/l. Subjekto nuotekų tvarkymo apskaitos metinėse ataskaitose metinė tarša amonio azotu 2014 m. nurodyta 10,23 mg/l (2,05 karto didesnė), 2015 m. – 15,95 mg/l (3,19 karto didesnė), 2016 m. – 7,71 mg/l (1,54 karto didesnė), 2017 m. – 6,37 mg/l (1,27 karto didesnė), 2018 m. – 5,67 mg/l (1,13 karto didesnė). Ūkio subjektas nepakankamai išvalytas nuotekas leido į Aliosios upę, kurios būklė klasifikuojama kaip neatitinkanti geros.

Kito ūkio subjekto F leidime numatyta, kad leidžiama cinko ir jo junginių vidutinė metinė tarša nuotekose 0,3 mg/l. Subjekto nuotekų tvarkymo apskaitos metinėse ataskaitose metinė tarša cinku ir jo junginiais 2016 metais nurodyta 0,31 mg/l (1,05 karto didesnė), 2017 m. – 0,332 mg/l (1,11 karto didesnė), 2018 m. – 0,328 mg/l (1,09 karto didesnė). Ūkio subjektas viršijančias nustatytas normas nuotekas leido į Kuršių marias, kurių bendra būklė klasifikuojama kaip neatitinkanti geros, o ekologinė būklė kai kuriose jos dalyse įvertinta kaip bloga arba labai bloga.

Ataskaitoje atitinkamai daroma išvada, kad ūkio subjektų ir gyventojų individualiai tvarkomos nuotekos nėra išvalomos iki nustatytų reikalavimų. O nevalytų arba nepakankamai išvalytų nuotekų išleidimas į gamtinę aplinką, rezervuarų perpildymas, netinkamas nuotekų tvarkymo įrenginių įrengimas ar eksploatavimas ar kiti netinkamo tvarkymo atvejai sudaro gamtinės aplinkos (žemės, grunto, ežerų, upių ar kitų vandens telkinių, požeminio vandens) taršos prielaidas.

Valstybės kontrolieriai, įvertinę kaip paviršinių ir komunalinių nuotekų išvalymą iki nustatytų reikalavimų užtikrina individualiai nuotekas tvarkantys gyventojai ir ūkio subjektai, centralizuotai nuotekas tvarkantys ir jas į vandens telkinius išleidžiantys ūkio subjektai, konstatavo, jog sistema neskatina nuotekas tvarkančių ir jas į vandens telkinius išleidžiančių ūkio subjektų išvalyti nuotekas iki nustatytų reikalavimų, investuoti į naujesnes, modernesnes ir galingesnes nuotekų išvalymo sistemas.

Visa tai pateikiama Valstybės kontrolės atlikto valstybinio audito 2020 m. lapkričio 19 d. ataskaitoje Nr. VAE-12 „Vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas“ (santrauka, 91, 94, 96–104, 108 punktai, rekomendacijų įgyvendinimo plano 3-asis pagrindinis audito rezultatas).

Pateiktame ataskaitos rekomendacijų įgyvendinimo plane tarp kitų rekomendacijų pateikta ir ši rekomendacija, t. y. rekomenduotinas pokytis, kurio turi būti siekiama: **siekiant sumažinti taršą nuotekomis ir jos neigiamą įtaką gamtinei aplinkai, užtikrinti, kad į gamtinę aplinką būtų išleidžiamos tik iki nustatytų reikalavimų išvalytos nuotekos.**

Kad rekomendacija būtų įgyvendinta, siūlomos šios priemonės:

- **Nustatyti viešųjų geriamojo vandens tiekėjų ir nuotekų tvarkytojų valdomų nuotekų valymo įrenginių darbo efektyvumo stebėsenos mechanizmą, sudarantį galimybes laiku nustatyti reikšmingai išaugusias su nuotekomis surenkamų teršalų kiekius, ir laiku suplanuoti bei įgyvendinti infrastruktūros pajėgumų didinimo priemones.**

- **Nustatyti mechanizmą, kad viešiesiems geriamojo vandens tiekėjams ir nuotekų tvarkytojams už nevalytų nuotekų išleidimą į aplinką būtų taikomos realios sankcijos už licencijuojamos veiklos sąlygų pažeidimą.**

Sistemiškai analizuojant ataskaitoje dėstomus Valstybės kontrolės atliktos statistinės analizės duomenis, pateiktas išvadas bei siūlomas sprendimų būdus atsiranda objektyvios prielaidos ir kitai nuomonei. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad atliktos esamos situacijos analizė nors ir konstatuoja ilgametės ydingo nuotekų tvarkymo teisinio reglamentavimo pasekmes, tačiau nepakankamai atskleidžia visas svarbiausias tų pasekmių atsiradimo priežastis.

Ataskaitoje į nuotekas tvarkančias įmones žiūrima kaip į teršėjus ir pasigendama į šias įmones požiūrio, kuris leistų suprasti, kad šios įmonės pirmiausia ne teršia, o likviduoja pramoninių ir urbanizuotų teritorijų taršą. Nesant šio požiūrio, neatskleidžiami ir neanalizuojami kiti rodikliai, kurie identifikuotų ataskaitoje plačiai analizuojamų padarinių priežastis.

Todėl lygiagrečiai turėtų būti analizuojama pramonės sektoriaus įmonių į centralizuotąją nuotekų surinkimo sistemą išleidžiamos taršos poveikio įtaka nuotekų valymo efektyvumui, laboratorinės kontrolės vykdymo galimybės, statistiniai duomenys, kodėl abonentai taip dažnai nesilaiko teršiančiųjų medžiagų išleidimo į centralizuotąsias nuotekų surinkimo sistemas sutartinių įsipareigojimų.

Taip pat turėtų būti vertinamos ir centralizuotųjų nuotekų valymo sektoriaus realios finansavimo galimybės, lyginami ES šalyse ir Lietuvoje šiam sektoriui tenkantys finansinio pajėgumo rodikliai, kurie identifikuotų investicinių ir eksploatacinių kaštų pakankamumą.

Valstybės kontrolė savo ataskaitoje nepasisako atitinkamai ir apie ydingo teisinio reglamentavimo vandens politikos srityje aspektus, kurie ypač aktualūs reguliuojant geriamojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo (toliau – nuotekų tvarkytojo) bei tikrojo teršėjo (nuotekas išleidžiančios pramonės subjekto) sutartinius santykius.

Atsižvelgiant į tai darytina išvada, kad plačiai Valstybės kontrolės ataskaitoje išanalizuotas pasekmes gali sąlygoti ir užprogramuotas ydingas teisinis reglamentavimas, kuriuo nustatomi reikalavimai nuotekų išleidimui į centralizuotąsias nuotekų surinkimo sistemas.

Ūkio subjektai, išleidžiantys gamybinės nuotekas į nuotekų surinkimo sistemas (toliau – abonentai) dažnai nesilaiko sutartinių įsipareigojimų dėl leidžiamų teršiančiųjų medžiagų, vengia deklaruoti realų labiausiai tikėtiną nuotekų užterštumą, tinkamai atlyginti centralizuotąsias nuotekas tvarkančias įmonei už suteiktas nuotekų tvarkymo paslaugas ir taikyti išleidžiamos taršos mažinimo priemones. O tai reikšminai įtakoja tai, jog nuotekas tvarkančios įmonės negali užtikrinti reikalaujamų nuotekų išvalymo ir išleidimo į gamtinę aplinką rodiklių, ypač jei tokia tarša pasiekia nedidelės aglomeracijos nuotekų valymo įrenginius arba patenka į įrenginius kuriuose projektinė apkrova ir taip išnaudojama pilna apimtimi, nebeturint infrastruktūros galimybių rezervo.

Dėmesys krypta į tai, kad Vyriausybės nutarimu įteisinta netesybų taikymo sistema (Geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo viešosios sutarties standartinių sąlygų aprašo 17 ir 67 punktai) neskatina gamybinės nuotekas išleidžiančių abonentų sąžiningai bendradarbiauti su nuotekų tvarkytojais – teisingai deklaruoti išleidžiamų nuotekų pobūdį ir koncentracijas, įspėti apie ūmius teršiančiųjų medžiagų viršijimo faktus, investuoti į mažiau teršias gamybos technologijas, neišleisti į centralizuotąsias nuotekų surinkimo sistemas prioritetinių pavojingų medžiagų.

Už viršytus teršalų išleidimo kiekius arba teršalus, kurių išleidimas nenumatytas sutartyje, pasirašytoje tarp nuotekų tvarkytojo ir abonto, teršalus išleidęs abonentas nuotekų tvarkytojui

moka tik simbolines netesybas, dažniausiai nekompensuojančias teršalus valančios įmonės sąnaudų, kurias po to pilnai apmokėti turi visi geriamojo vandens vartotojai.

Geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo viešosios sutarties standartinių sąlygų 67 punktą nurodo, kad Geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui nustatytas, kad abonto išleidžiamų nuotekų užterštumas didesnis už nuotekų užterštumą, kuris negali būti viršytas dėl nuotekų tvarkymo infrastruktūros galimybių, skaičiuojamos netesybos, lygios 10 procentų padidintai sumai, kuri turėtų būti sumokėta (jeigu nebūtų skaičiuojamos netesybos) už nuotekų tvarkymo paslaugas, suteiktas tą mėnesį, kuri nustatytas nuotekų užterštumas, negalėjęs būti viršytas dėl nuotekų tvarkymo infrastruktūros galimybių.

Todėl akivaizdu, kad abonto nešama mokesstinė atsakomybė, siekianti vos 0,1 karto indeksuotą sumą, sumokamą už išleistas nuotekas tą mėnesį, yra neproporcinga, kai nuotekų tvarkytojui, nesilaikant įsipareigojimų, mokėtinas mokeskis už aplinkos teršimą gali būti indeksuotas iki 100 kartų.

Dar daugiau, Vyriausybės nutarimu patvirtintos netesybos nėra diferencijuotos, ypač didelio masto viršijimo atvejais ar abonentui išleiskus prioritетinių pavojingų medžiagų kategorijai priskiriamus teršalus.

Nuotekas išleidžiančiam abonentui teisės aktuose nustatytas netesybų dydis nėra proporcingas žalai, kurią abonentas padaro nuotekų tvarkytojui, nes jam dažnai lieka nepadengtos net būtinosios laboratorinės kontrolės (mėginio paėmimo ir ištyrimo) sąnaudos.

Teisės aktais iš anksto nustatytų realybės neatitinkančių netesybų, kurios nuotekų tvarkytojui dažnai nepadengia net būtinųjų sąnaudų, negalima netgi vadinti netesybomis, nes netesybos turi būti sąžiningos – jos negali būti nei lupikavimu, nei žalos darymu nuotekų tvarkytojui, nei nuotekų tvarkytojui padarytos žalos permetimu kitiems geriamojo vandens vartotojams.

Tai, kad netesybos dalį patirtų būtinųjų sąnaudų palieka pasidengti pačiam nuotekų tvarkytojui, pažeidžiamas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų srityje galiojantis sąnaudų susigrąžinimo principas, įtvirtintas Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje.

Netesybomis galima kompensuoti tik nuotekų tvarkytojo patirtus nuostolius ir tai tik idealiai, bet ne įprastiniu atveju. Sutartinius įsipareigojimus pažeidęs abonentas netesybomis įprastai nepadengia nuostolių, kuriuos patiria nuotekų tvarkytojas.

Netesybos nedrausmina sutartinių įsipareigojimų linkusio nesilaikyti abonto, neskatina jo investuoti į įrenginius, kad jie gamybos proceso metu mažiau išmestų pavojingų teršalų, kad jie pavojingus teršalus, tokius kaip prioritетines pavojingas medžiagas (Nuotekų tvarkymo reglamento 1 priedas) leistų išvalyti jų neišleidžiant į centralizuotąją nuotekų surinkimo sistemą.

Kadangi netesybos negali būti didesnės už patirtų nuostolių atlyginimą, tai tikslinga būtų teisės aktuose papildomai numatyti, kad abonentas, į centralizuotąją nuotekų surinkimo sistemą išleidęs nuotekas, užterštas prioritетinėmis pavojingomis medžiagomis arba pavojingomis medžiagomis, viršijančiomis jų leistiną koncentraciją, numatytą sutartyje, arba tokių medžiagų nedeklaravęs sutartyje, į valstybės biudžetą sumoka teisės aktuose numatytą baudą, kurios dydis turėtų būti pagrįstas, veiksmingas ir įpareigojantis. Ši priemonė ne tik drausmintų teršėją, bet ir papildytų valstybės biudžetą.

Siekiant užkardyti išleidimą į centralizuotąją nuotekų surinkimo sistemą sutartyje nenumatytus didelius kiekius teršalų, kurie darytų žalą nuotekų tvarkytojo valymo įrenginiams, sudrausminti ypač taršius ir sutartinių įsipareigojimų nesilaikančius abonentus, tikslinga būtų teisės aktuose apibrėžti ūmios taršos sąvoką.

Tai kartu motyvuotų abonentą deklaruoti realų labiausiai tikėtiną nuotekų užterštumą, tuo pačiu sąžiningai atlyginant nuotekų tvarkytojui už suteiktas padidėjusias ir savitosios taršos nuotekų valymo paslaugas.

Racionalu būtų ūmia tarša laikyti teršiančiųjų medžiagų išleidžiamose nuotekose viršijimo faktą, kai bent vienas teršiančiųjų medžiagų parametras 5 (penkis) kartus viršija sutartyje nustatyta užterštumą, kuris negali būti viršytas dėl nuotekų tvarkymo infrastruktūros galimybių.

Nors Geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo viešosios sutarties standartinių sąlygų aprašo 17 punktą nurodo pareigą abonentui raštu pranešti nuotekų tvarkytojui apie jo veiklos metu labiausiai tikėtinas, dažniausiai gamybos procese pasitaikančias nuotekose esančių teršalų koncentracijas, sudėtį ir planuojamus išleisti nuotekų kiekius, tačiau to daryti esamas sutartinių santykių reglamentavimas neskatina vien dėl to, kad, to nepadaręs abonentas, nepatiria jokios apčiuopiamos finansinės atsakomybės, t. y. jo nuotekų tvarkymo sąnaudų, taikant esamų netesybų taikymo tvarką, didėja vos 0,1 karto.

Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. sausio 18 d. reglamentas (EB) Nr. 166/2006 „Dėl Europos išleidžiamų ir perduodamų teršalų registro sukūrimo“ 20 straipsnio „Sankcijos“ 1 dalyje rašoma, jog valstybės narės nustato sankcijų už reglamento nuostatų pažeidimus taikymo taisykles ir imasi visų priemonių, būtinų jų įgyvendinimui užtikrinti. Čia taip pat pažymima, jog numatytos **sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.**

Būtent tokias sankcijas ūkio subjektams, darantiems žalą aplinkai arba rizikuojantiems sukelti neišvengiamą (realią) tokios žalos grėsmę, ir turi užtikrinti teisės aktai.

Jeigu abonentas, pažeisdamas su nuotekų tvarkytoju pasirašytos sutarties sąlygas, į centralizuotąją nuotekų surinkimo sistemą išleidžia pavojingas medžiagas, viršijančias sutartyje nustatytą didžiausią leistiną tų medžiagų koncentraciją, arba sutartyje nedeclaruotas pavojingas medžiagas, taip sukeldamas neišvengiamą (realią) žalą aplinkai grėsmę, abonentas moka tik netesybas, o nuotekų tvarkytojas už nepakankamai išvalytų pavojingų medžiagų išleidimą į gamtinę aplinką baudžiamas įstatymų nustatyta tvarka.

Jeigu abonentas, pažeisdamas su nuotekų tvarkytoju pasirašytos sutarties sąlygas, į centralizuotąją nuotekų surinkimo sistemą išleidžia nuotekas, kurių dėl didelio teršalų kiekio ar jų pobūdžio (kaip, pavyzdžiui, prioritetinių pavojingų teršalų) miestų nuotekų valyklos išvalyti negali arba kuriose esančių teršalų neturi galimybių aptikti, tokiais nuotekų išleidimo atvejais abonentas padaro sąmoningą žalą ne tik nuotekų tvarkytojui, bet ir gamtinei aplinkai arba sukelia realią grėsmę šiai žalai atsirasti.

Tokiais atvejais abonto veiksmai turėtų būti vertinami ne tik kaip jo sutartinių įsipareigojimų nevykdymas nuotekų tvarkytojui, bet ir kaip jo sąmoningas teisės aktų pažeidimas tuo padarant žalą arba sukeltiant neišvengiamą (realią) tokios žalos grėsmę gamtinei aplinkai. Todėl tokie atvejai turėtų būti sprendžiami vadovaujantis ne tik sutartimi, pasirašyta tarp nuotekų tvarkytojo ir nuotekas į nuotekų surinkimo sistemą išleidžiančio abonto, ne tik netesybomis, bet ir teisės aktų nustatyta tvarka nustatyta materialine ir baudžiamąja atsakomybe už žalą padarymą gamtinei aplinkai.

Jeigu nuotekų tvarkytojas į aplinką išleidžia neišvalytas arba nepakankamai išvalytas nuotekas, jis už tai baudžiamas įstatymų nustatyta tvarka, o jo kaltė preziumuojama (taikoma atsakomybė be kaltės). Tačiau jeigu abonentas į centralizuotąją nuotekų surinkimo sistemą išleidžia sutartyje su nuotekų tvarkytoju nesuderintais pavojingais teršalais užterštas nuotekas arba sutartyje su nuotekų tvarkytoju nesuderintus pavojingų teršalų kiekius, viršijančius leistinus, jo kaltę, priežastinį ryšį ir neteisėtus veiksmus nuotekų tvarkytojas turi įrodyti teisme, reikšdamas civilinį ieškinį dėl žalos atlyginimo, tarsi tai būtų tik dviejų subjektų ūkinis – komercinis reikalas.

Teršėjais laikomos teršalus tvarkančios įmonės, bet ne teršalus į centralizuotąją nuotekų surinkimo sistemą išleidžiančios įmonės. Vis dažniau pasitaiko atvejų, kai kaltos būna ne tik teršalus tvarkančios įmonės, bet ir teršalus į centralizuotąją nuotekų surinkimo sistemą išleidžiančios įmonės, bet baudžiamos tik teršalus tvarkančios ir jų tinkamai neišvalančios įmonės.

Savivaldybės savo leidžiamuose teisės aktuose, o nuotekų tvarkymo įmonės nuotekų tvarkymo sutartyse ne kartą bandė ir vis dar bando įrašyti sankcijas, kurios bent kiek sudrausmintų abonentus, į nuotekų surinkimo sistemą išleidžiančius neleistinos koncentracijos nuotekas.

Tačiau teismai šias sankcijas pripažįsta neteisėtomis dėl įgaliojimų trūkumo savivaldybėms spręsti minėtus teisinius santykius. Tad tenka vadovautis Geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo viešosios sutarties standartinių sąlygų aprašo 67 punktu, numatančiu tik standartinės 10 % netesybas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-132-421/2017; Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-143-178/2018).

Europos bendrijos steigimo 2006 m. gruodžio 29 d. sutarties 174 straipsnio 1 dalyje skelbiama, jog **Bendrijos aplinkos politika padeda siekti šių tikslų: išlaikyti, saugoti ir gerinti aplinkos kokybę, saugoti žmonių sveikatą, apdairiai ir racionaliai naudoti gamtos išteklius, remti tarptautinio lygio priemones, skirtas regioninėms ar pasaulinėms aplinkos problemoms spręsti.**

Tos pačios sutarties 175 straipsnio 2 dalyje skelbiama, jog **Bendrijos aplinkos politika yra grindžiama atsargumo principu bei principais, kad reikia imtis prevencinių veiksmų, kad žala aplinkai pirmiausia turėtų būti atitaisoma ten, kur yra jos šaltinis, ir kad atlygina teršėjas.**

Siekiant realiai įgyvendinti šias Europos bendrijos steigimo sutarties nuostatas nuotekų išleidimo ir tvarkymo srityje, būtina identifikuoti ir teisės aktuose tiksliai apibrėžti žalos gamtinei aplinkai šaltinį (šaltinius) ir teršėją (teršėjus).

Jeigu ir toliau eisime pačiu primityviausiu keliu, visas pareigas ir visą atsakomybę suversdami nuotekų tvarkytojui, Europos bendrijos steigimo sutarties nuostatų aplinkos srityje taip ir liksime neįgyvendinę, nepastebėję, jog plačiai deklaruojamą principą „teršėjas moka“ realybėje keičia principas „teršėjas laimi“.

Vis dažniau pasitaiko atvejų, kada abonentas, pažeisdamas sutarties sąlygas, į centralizuotąją nuotekų surinkimo sistemą išleidžia teršalus, kurių nuotekų tvarkytojas nepajėgia laiku išvalyti, kurių nuotekų tvarkytojas negali išvalyti arba negali tinkamai išvalyti, kurių nuotekų tvarkytojas neturi galimybių aptikti arba laiku aptikti, kurie pakenkia nuotekų tvarkytojo nuotekų valymo sistemai, kurių abonentas neturėtų išleisti ir kurių nuotekų tvarkytojas neturėtų valyti.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad visi šie atvejai, jeigu dar nėra sukėlę, tai gali sukelti ir sukels neišvengiamą (realią) žalą aplinkai grėsmę, o ją atlyginti turės ne ją sukėlęs teršėjas, o visi centralizuotosios nuotekų tvarkymo sistemos vartotojai.

Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 21 d. direktyvos 2004/35/ET „Dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti)“ 2 punkte pažymėta, jog **subjektas, kurio veikla sukėlė žalą arba neišvengiamą (realią) tokios žalos grėsmę aplinkai, turi būti finansiškai atsakingas, tai turi paskatinti subjektus priimti priemones ir vystyti technologijas žalos aplinkai pavojui sumažinti, kad sumažintų savo galimą finansinę atsakomybę.**

Tos pačios direktyvos 18 punkte nurodyta, jog pagal principą „teršėjas moka“ **subjektas, padarantis žalą aplinkai arba sukeliantis neišvengiamą (realią) tokios žalos grėsmę, iš esmės turėtų atlyginti būtinų žalos prevencijos arba ištaisymo (atlyginimo) priemonių išlaidas.**

Tai ir vėl patvirtina, kad teisės aktuose būtina tiksliai apibrėžti žalos gamtinei aplinkai šaltinį (šaltinius) ir teršėją (teršėjus), padaryti jį (juos) finansiškai atsakingą (atsakingus) už gamtinei aplinkai padarytą žalą arba sukeltą neišvengiamą (realią) tokios žalos grėsmę.

Todėl taikyti reikalingas priemones ir vystyti technologijas žalos aplinkai pavojui sumažinti, kad sumažintų savo galimą finansinę atsakomybę, privalo ne tik nuotekų tvarkytojas, bet ir abonentas, į centralizuotąją nuotekų surinkimo sistemą išleidžiantis gamybines nuotekas.

Jeigu tai daryti bus verčiamas tik nuotekų tvarkytojas, laukiamo rezultato niekada nebus, nes principas „teršėjas laimi“ niekada neprivers ir neskatins abonto investuoti į saugias ir aplinkos neteršiančias gamybos technologijas, į pirminius nuotekų valymo įrenginius, kurie, pavyzdžiui, eliminuotų prioritetinių pavojingų medžiagų patekimą į centralizuotąją nuotekų priėmimo sistemą ir centralizuotąją nuotekų tvarkymo infrastruktūrą.

Nuotekų tvarkymo reglamento 1 priede išvardytų prioritetinių pavojingų medžiagų išleidimas į centralizuotąją nuotekų surinkimo sistemą turėtų būti uždraustas teisės aktais, nes nuotekų tvarkytojų turimi nuotekų valymo bendrosios paskirties įrenginiai nėra pritaikyti šių medžiagų valymui ir tinkamam jų išvalymui. Be to, pažymėtina, kad toks draudimas negali būti deklaratyvus, bet turi turėti realias valstybės nustatytas įgyvendinimo priemones ir įrankius bei administracinį mechanizmą, kuris šias priemones realiai taikytų.

Kaip 2020 m. gegužės 25 d. rašte Nr. S-1832 „Dėl pritarimo teisės aktų pataisų inicijavimui“ pažymėjo Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktorius Antanas Bartulis, asociacijos „Visuomeninės iniciatyvos“ 2020 m. balandžio 24 d. rašte Nr. 12 SA minimuose teisės aktuose, įskaitant Geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo viešosios sutarties standartinių sąlygų aprašą, gausu ydingo ir koreguotino šiuo metu vandentvarkos sektoriaus atžvilgiu taikomo teisinio reglamentavimo.

Administracijos direktorius taip pat pažymėjo, jog, uždarosios akcinės bendrovės „Šiaulių vandenys“ nuomone, esamas teisinis reglamentavimas sukuria prielaidas vandentvarkos įmonėms taikyti nepagrįstą administracinę atsakomybę ir neproporcingas iš delikto kylančias mokesčines prievoles, todėl tokia situacija yra netoleruotina, prieštarauja „teršėjas moka“ sąvokai, konstituciniam teisinės valstybės principui ir kartu niekaip neprisideda prie tikslų Europos Sąjungos vandens politikos srityje realaus įgyvendinimo, pažeidžia kiekvieno gyventojų, besinaudojančio bendrovės paslaugomis, teisėtus interesus ir lūkesčius.

Sukurti veiksmingą nuotekų tvarkytojų valdomų nuotekų valymo įrenginių darbo efektyvumo stebėsenos sistemą, sudarančią galimybes laiku nustatyti reikšmingai išaugusius teršalų kiekius, ypač pavojingų ir labai pavojingų teršalų kiekius, yra labai svarbu, bet ne mažiau svarbu yra teisės aktų pagalba įtikinti nuotekas, ypač gamybinės nuotekas, į centralizuotąsias nuotekų surinkimo sistemas išleidžiančius ūkio subjektus, kad jiems nebus naudinga kartu su nuotekomis išleisti sutartyse su nuotekų tvarkytojais nesuderintas teršalų rūšis, nesuderintus teršalų kiekius ar bandyti juos nuslėpti.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad teisės aktų trūkumai neleidžia nuotekų tvarkytojams tinkamai vykdyti gamybinių įmonių į miesto centralizuotąją nuotekų surinkimo sistemą išleidžiamų nuotekų laboratorinės kontrolės, o nustačius sutartinių įsipareigojimų nesilaikymo atvejus - taikyti netesybas, proporcingas abonentų veiksmais ar neveikimu nuotekų tvarkytojui padarytai žalai.

Todėl nuotekų tvarkytojai iki šiol neturi jokių efektyvių teisinių priemonių, kurios padėtų pažaboti gamybinę veiklą vykdančių abonentų savivalę išleidžiamos taršos atžvilgiu ir siekti visiems bendro tikslo – švaresnės aplinkos sau ir ateinančioms kartoms, nors dažnu atveju būtent nuotekų tvarkytojai verčiami prisiimti atsakomybę už tokių abonentų sukeltus padarinius.

Apmaudu, kad šiandieninio teisinio reguliavimo trūkumus atskleidžia tik tokie skandalai, kuriuos sukėlė akcinės bendrovės „Biofuture“ ir akcinės bendrovės „Grigeo Klaipėda“ neteisėtas nuotekų išleidimas.

Geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo viešosios sutarties standartinių sąlygų aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. sausio 31 d. nutarimu Nr. 126 (toliau – Standartinių sąlygų aprašas) 67 punktą nustato netesybas, kurias nuotekų tvarkytojas turi taikyti viešojoje sutartyje, kai abonentas nesilaiko įsipareigojimų neišleisti nuotekų, kurių užterštumas didesnis už nuotekų užterštumą, kuris negali būti viršytas dėl nuotekų tvarkymo infrastruktūros galimybių.

Vadovaujantis šiuo punktu netesybų taikymas tapatus tiek biogeninių, tiek sunkiųjų metalų, tiek ir prioritetinių pavojingų medžiagų atžvilgiu ir siekia vos 10 % mokėtinos sumos už nuotekų tvarkymo paslaugas.

Praktinis pavyzdys. Jeigu abonentas už 1 m³ nuotekų sutvarkymą mokėdamas bazinę nuotekų tvarkymo paslaugų kainą 1,12 Eur (be PVM) išleisų, pavyzdžiui, 3 kartus DLK į nuotekų

surinkimo sistemą viršijančią bendrojo chromo koncentraciją, vadovaujantis paminėtu Standartinių sąlygų aprašo 67 punktu jam tektų vos 0,11 Eur dydžio netesybos už kiekvieną viršijimo laikotarpį išleistą nuotekų kubinį metrą.

Taigi, pagal paminėtą teisinį reguliavimą abonentams išleisti viršnormines nuotekas praktiškai „nieko nekainuoja“, todėl tai ir neskatina abonentų savo gamybą pertvarkyti taip, kad išleidžiamos nuotekos neviršytų nuotekų užterštumo, kuris negali būti viršytas dėl nuotekų tvarkymo infrastruktūros galimybių, taip pat gamyboje nenaudoti prioritetinių pavojingų medžiagų (toliau – PPM).

Pažymėtina tai, kad netesybos nėra diferencijuotos pagal išleidžiamų medžiagų kenksmingumą ir, kaip minėta, ekonominės sankcijos aspektu yra per mažos ir iš esmės nereikšmingos ūkio subjektui.

Standartinių sąlygų aprašo 67 punkte apibrėžtas netesybų dydis yra neproporcingas žalai, kurią daro abonentas, išleisdamas nuotekas, kurių užterštumas didesnis už nuotekų užterštumą, kuris negali būti viršytas dėl nuotekų tvarkymo infrastruktūros galimybių, be to, netesybos nuotekų tvarkytojui net nepadengia būtinųjų laboratorinės kontrolės sąnaudų.

Nuotekų tvarkytojas neturi galimybių pats vykdyti prioritetinių medžiagų bei PPM laboratorinės kontrolės, todėl jam tenka kreiptis į kitus šių paslaugų teikėjus. Pavyzdžiui, vien di(2-etilheksil) ftalato laboratorinei kontrolei Šiaulių miesto nuotekų valykloje uždėjai akcinei bendrovei „Šiaulių vandenys“ tenka atseikėti daugiau nei 7 tūkst. Eur papildomų išlaidų.

Laboratorinė kontrolė ir di(2-etilheksil) ftalato taršos šaltinių paieška tarp pramonės įmonių minėtai bendrovei gali kainuoti dar mažiausiai antra tiek. Kartu pastebėtina, kad dalies pavojingų cheminių medžiagų tyrimo atlikti Lietuvoje net nėra galimybės.

Pastebėtina ir tai, kad Standartinių sąlygų aprašas neskatina abonentų deklaruoti realią gamybos procese susidariusią taršą. Dėl to, kuo mažesnė sutartinė kaina ir mažesnis sutartyje deklaruotas taršos kiekis, tuo mažesnės netesybos apskaičiuojamos taršos viršijimo ar nedeklaruotų medžiagų išleidimo atveju. Tai akivaizdžiai prieštarauja Europos Sąjungos direktyvoms vandens politikos srityje, nes Lietuva, būdama valstybe nare, neužtikrina principo „teršėjas moka“ tinkamo įgyvendinimo.

Vertinant pastarąjį teisinį reguliavimą, tampa aišku, kad reali ir tiesioginė atsakomybė už medžiagas, kurios neigiamai veikia nuotekų tvarkymo procesus ir susidarančio dumblo kokybinius rodiklius bei riboja jo tolimesnio naudojimo galimybes, tenka išskirtinai tik nuotekų tvarkytojui ir finansiškai perkeliama ant geriamojo vandens vartotojų pečių.

Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 8 straipsnio 2 ir 9 punktų nuostatomis, **siūlome:**

1. Pakeisti Geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo viešosios sutarties standartinių sąlygų aprašo 67 punktą, šį punktą papildyti naujais 67¹, 67² ir 67³ punktais ir šiuos punktus išdėstyti taip:

67. Geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui nustačius, kad abonto išleidžiamų nuotekų užterštumas yra iki 5 (penkių) kartų didesnis už nuotekų užterštumą, kuris negali būti viršytas dėl nuotekų tvarkymo infrastruktūros galimybių, kiekvienos teršiančios medžiagos viršijimo laikotarpiu skaičiuojami nuotekų tvarkytojo patirti nuostoliai, kuriuos turi padengti abonentas. Nuostoliai apskaičiuojami 1 m³ nuotekų tvarkymo paslaugų bazinę kainą ir nuotekų valymo kainą už padidėjusią ir savitąją nuotekų taršą (perskaičiuotą viršyto (-ų) parametro (-ų) leidžiamą išleidžiamų nuotekų užterštumo vertę keičiant tyrimų metu nustatytą) padidinus tokiu santykiu, koku faktinis nuotekų užterštumas viršijo sutartyje nustatytą abonentui leidžiamą išleidžiamų nuotekų užterštumą. Sutartinių įsipareigojimų viršijimo laikotarpis nustatomas nuo viršijimo faktą patvirtinusio nuotekų mėginio paėmimo iki paėmimo nuotekų mėginio, kuriuo užterštumo viršijimas nebefiksuojamas. Nuostoliai už kiekvienos teršiančiosios medžiagos parametro viršijimą nuotekose sumuojami. Nuostolių padengimas neatleidžia abonto nuo

pareigos pašalinti taršos priežastis. Šis punktas netaikomas Nuotekų tvarkymo reglamento 1 priede išvardytoms prioritetinėms pavojingoms medžiagoms.

67¹. Geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui nustačius ūmų teršiančiųjų medžiagų viršijimo faktą, kai bent vienas teršiančiųjų medžiagų parametras 5 (penkis) ir daugiau kartų (Nuotekų tvarkymo reglamento 1 priede išvardytų prioritetinių pavojingų medžiagų išleidimo atveju – iki 2 (dviejų) kartų) viršija sutartyje nustatytą nuotekų užterštumą, kuris negali būti viršytas dėl nuotekų tvarkymo infrastruktūros galimybių, arba abonentui išleidus sutartyje nedeklaruotas teršiančiąsias medžiagas, skaičiuojami nuotekų tvarkytojo patirti nuostoliai, kuriuos turi padengti abonentas, lygūs 1 m³ nuotekų tvarkymo paslaugų bazinę kainą, nuotekų valymo kainą už padidėjusią ir savitąją nuotekų taršą (perskaičiuotą viršyto (-ų) parametro (-ų) leidžiamą išleidžiamų nuotekų užterštumo vertę keičiant tyrimų metu nustatytą ir įvertinant už nedeklaruotą (-us) taršos parametras (-us) mokėtiną sumą) padidinus tokiu santykiu, koku faktinė tarša viršijo sutartyje nustatytą abonentui leidžiamą išleidžiamų nuotekų užterštumą. Nuostoliai skaičiuojami per visą ataskaitinį laikotarpį (mėnesį) išleistam nuotekų kiekiui. Nuostoliai už kiekvienos teršiančiosios medžiagos parametro viršijimą nuotekose sumuojami.

67². Geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui nustačius ūmų prioritetinių pavojingų medžiagų, išvardytų Nuotekų tvarkymo reglamento 1 priede, viršijimo faktą, kai bent vienas teršiančiųjų medžiagų parametras 2 (du) ir daugiau kartų viršija sutartyje nustatytą nuotekų užterštumą, kuris negali būti viršytas dėl nuotekų tvarkymo infrastruktūros galimybių, arba abonentui išleidus sutartyje nedeklaruotas prioritetines pavojingas medžiagas, išvardytas Nuotekų tvarkymo reglamento 1 priede, pagal Aprašo 67¹ punktą apskaičiuota nuotekų tvarkytojo patirtų nuostolių suma indeksuojama taikant koeficientą 2 ir abonentui skiriama Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatyme pagal jo veiksmų pavojingumą nustatyta bauda.

Jeigu minėti abonto veiksmai sukėlė didelę žalą arba neišvengiamą (realią) tokios žalos grėsmę aplinkai, abonentas traukiamas baudžiamojon atsakomybėn Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

2. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatyme:

2.1. išaiškinti ir įteisinti teršėjo sąvoką, apimančią ne tik nuotekų tvarkytoją, kuris nuotekas po valymo išleidžia į gamtinę aplinką, bet ir abonentą, kuris nuotekas išleidžia į centralizuotąją nuotekų surinkimo sistemą. Šią sąvoką siūlome išdėstyti taip: „Teršėjas - tai asmuo, išmetantis (išleidžiantis, paskleidžiantis) teršalus į aplinką arba perduodantis juos tvarkyti į kito asmens inžinerinę infrastruktūrą;

2.2. apibrėžti žalą ir neišvengiamą (realią) žalos grėsmę aplinkai galinčius sukelti šaltinius, susijusius su nuotekų tvarkymu ir išleidimu tiek į aplinką, tiek ir į centralizuotąsias nuotekų surinkimo sistemas.

3. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymą papildyti ūmią nuotekų taršą išaiškinančia sąvoka:

Ūmi tarša – abonto išleidžiamose nuotekose geriamojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo nustatytas teršiančiųjų medžiagų viršijimo faktas, kai bent vienas teršiančiųjų medžiagų parametras 5 (penkis) ir daugiau kartų viršija sutartyje nustatytą užterštumą (Nuotekų tvarkymo reglamento 1 priede išvardytų prioritetinių pavojingų medžiagų išleidimo atveju – 2 (du) ir daugiau kartų viršija sutartyje nustatytą nuotekų užterštumą), kuris negali būti viršytas dėl nuotekų tvarkymo infrastruktūros galimybių.

4. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonėms šių siūlymų 1 punkto pagrindais surinktas lėšas skirti priemonėms, mažinančioms į gamtinę aplinką išleidžiamą taršą, jos monitoringui, taršaus(-ių) abonto(-ų) pažangesnei ir efektyvesnei laboratorinei kontrolei.

PRIDEDAMA:

1. Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus Antano Bartulio 2020 m. gegužės 25 d. raštas Nr. S-1832 „Dėl pritarimo teisės aktų pataisų inicijavimui“, 1 lapas.

2. Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriui skirtas 2020 m. balandžio 24 d. raštas Nr. 12 SA „Dėl teisės aktų, susijusių su mokesčiais už aplinkos taršą, pataisų rengimo ir teikimo kompetentingai institucijai“, 2 lapai.

Pasiūlymo rengimo darbo grupės nariai:

Šiaulių miesto savivaldybės gyventojų asociacija „Visuomeninės iniciatyvos“
atstovas Vytautas Kabaila

Asociacija „Lieporių bendruomenės centras“
atstovė Elvyra Užkuraitienė

Viešosios įstaigos „Šiaurės Lietuvos kolegija“
atstovė Dainora Samčenkienė

Viešosios įstaigos „Šiaurės Lietuvos kolegija“
atstovė Audronė Rimkevičienė

